

ЛИТЕРАТУРА

1. Арнольд Ф. (редактор) Беглость и точность. Методы и критерии устранения ошибок (отчет о работе 7 д, Евроцентр. – Великобритания : Кембридж. – Ноябрь, 1984, Страсбург, Совет Европы).
2. Кук Дж. Применение лингвистики / Дж. Кук. – Великобритания : Университет Оксфорд, 2003. – 164 с.
3. Митчелл Р. Вторая теория обучения языка / Р. Митчелл, Ф. Маулс. – Арнольд, 1998. – 148 с. 4.
4. Ван Эк. Цели для изучения иностранного языка / Эк. Ван. – В 2 т. – Том 2. – Страсбург, 1987.
5. Виддоусон Н.Г. Исследования по прикладной лингвистике / Н.Г. Виддоусон. – Издательство Оксфордского Университета, 1984. – 224 с.
6. Гусейнзаде Г.Д. Обучение речевой коммуникации на иностранном языке / Г.Д. Гусейнзаде. – Баку : Мутарджим, 2011. – 140 с.

REFERENCES

1. Arnold, F.(ed) (1986) “Fluency & Accuracy & error correction criteria & techniques”, *Beglost i tochnost. Metody i kriterii ustraneniia oshybok*, (Report on Workshop 7d, Eurocentre, Cambridge, UK, November 1984), Strasbourg, Council of Europe.
2. Cook, J. (2003) “Applied Linguistics”, *Primeneniie lingvistiki*, Oxford University Press.
3. Mitchee, R and Myles, F. (1998) “Second Language Learning Theories”, *Vtoraia teoriia obucheniiia yazyka*, Arnold.
4. Van Ek, f.a. (1987) “Objectives for foreign language learning”, *Tseli dlia izucheniiia inoztrannoho yazyka*, Volume II: Levels, Strasbourg.
5. Widdowson, H.G. (1984) “Explorations in Applied Linguistics”, *Issledovaniia po prikladnoi lingvistike*, Oxford University Press.
6. Guseinzade, G.D. (2011) “Learning of the speaking communication on the foreign language”, *Obucheniiie rechevoi kommunikatsii na inostrannom yazyke*. – Baku : Mutardzhym.

УДК 811.16'33/06

СЛОВ'ЯНСЬКЕ ОНОМАСІОЛОГІЧНЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО КІНЦЯ ХХ–ПОЧАТКУ ХХІ ст.

Іващенко В. Л., д. філол. н., Туровська Л. В., к. філол. н.

Інститут української мови НАН України, вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, Україна

vicivashchenko@ukr.net; turterm@bigmir.net

Проаналізовано пошуки сучасного слов'янського термінознавства системно-структурної / традиційної дослідницької парадигми кінця ХХ – початку ХХІ ст. Виокремлено ономазіологічний, ономасемасіологічний, крос-парадигмальний напрями досліджень. Систематизовано праці слов'янських термінологів.

Ключові слова: ономазіологічне термінознавство, ономасемасіологічне термінознавство, діалектологічне термінознавство, крос-парадигмальний напрям.

СЛАВЯНСКОЕ ОНОМАСИОЛОГИЧЕСКОЕ ТЕРМИНОВЕДЕНИЕ КОНЦА XX–НАЧАЛА XXI ст.

Ивашенко В.Л., Туровская Л.В.

*Институт украинского языка НАН Украины,
ул. Михаила Грушевского, 4, г. Киев, Украина*

vicivashchenko@ukr.net; turterm@bigmir.net

Проанализированы поиски современного славянского терминоведения системно-структурной / традиционной исследовательской парадигмы конца XX – начала XXI ст. Выделены ономасиологическое, ономасемасиологическое, кросс-парадигмальное направления исследований. Систематизированы работы славянских терминоведов.

Ключевые слова: ономасиологическое терминоведение, ономасемасиологическое терминоведение, диалектологическое терминоведение, кросс-парадигмальное направление.

SLAVIC ONOMASIOLOGY TERMINOLOGY OF THE END OF THE 20TH – THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURIES

Ivashchenko V. L., Turovska L. V.

*Ukrainian Language Institute of the NAS of Ukraine,
Mykhailo Hryshchivskyi str., 4, Kyiv, Ukraine*

vicivashchenko@ukr.net; turterm@bigmir.net

The onomasiological, onomasemasiological, cross-paradigm ways of research are distinguished and determined. Onomasiological and onomasemasiological researches in regard to branch terminologies, the analysis of which is still demanding further examination, are truly powerful aspectual directions of scientific searches of the modern Slavonic terminology of system and structural / traditional paradigm of research on its post paradigm stage of development (the end XX – beginning XXI centuries).

Onomasiological terminology of the aforementioned period, formed on the basis of general term theory, secondary nomination theory, represents the range of problems (predominantly in Russian and Ukrainian terminology and in the less extent in Polish, Slovakian, Macedonian ones – 8,6%): 1) *derivative processes, ways of wordmaking and wordmaking motivation in terminological space* thus forming the motivological terminology; 2) formal and structural, structural and morphological arrangement and structural types of terms; 3) cross lingualectual interaction between terminological and homonymic spaces.

Onomasemasiological terminology of the defined period in capacity of cross aspectual (mainly in Russian, Ukrainian, Belarussian, Slovakian and Polish terminology and less in Croatian, Serbian, Bulgarian, Macedonian, Slovenian, Czech), which is formed not only on the basis of general term theory and secondary nomination theory, but in particular of semantic derivation theory and field theory, represents range of problems in relation to examination of formal and structural, structural and grammatical peculiarities of terms, their derivational potential, motivational features, termforming processes in close combination with the examination of semantic and structural peculiarities of terminological units, their notional arrangement, lexical and semantic relations, thematic classifications against the background of formation processes and development trends of branch terminologies as well as their unification and harmonization.

Such a potent direction forms the following research vectors: 1) termforming; 2) historical, *etymological / genetic, or historical and etymological – axiological*, pragmatic, system centried, analytic and lexicographical aspects; 3) structural, systemic and semantic in correlation with classificational, in particular classificational and standardizational, lexicographical, communicational and pragmatic, nominative, cognitive and lexicographical; 4) dialectological (dialectical terminology) – etymological and historical, ethnical and linguistic and historical, typological and genetic, etymological and comparative aspects; 5) social and linguistic which correlates with historical dimension of branch terminologies researches against the background of their formal and structural classification and pragmatic, social and linguistic vector of scientific researches within the frame of systemic connections and relations. Researches on drafting recommendations dedicated to problems of standardization and cross lingualectual interaction of terminological and phraseological units with regard to their lexicographical representation are less examined in onomasemasiological terminology.

Onomasiological and onomasemasiologica terminology declare as well cross paradigm researches, such as: 1) structural and functional (mainly in Russian, Ukrainian, Polish, Slovakian, Belarussian, Croatian and Slovenian, less in Bulgarian, Czech – 31%) – functional and stylistic, social and linguistic, cross lingual, assimilative and adaptive, term forming, theoretical and applicative, and within the context of the latter – lingual and deductive, terminographical, translative, translative and terminographical, lingual and technological (carcass terminography) *aspects* (60%). The field of problems concerning the interaction

of a common word and a term, of general and special is determined to the less extent against the background of terminolization / determinolization – consubstantive aspect, structural and semantic peculiarities in regard to field structuring of terminologies and paradigm examination of branch terminologies; 2) functional and cognitive (1,4%) – *cognitive and semiotic, historical, etymological and terminographical, cognitive and discursive aspects*; 3) cognitive and nominative (0,5%).

Amongst cross disciplinary (1%) are distinguished only three linguistic and ethnographical works and researches in sport pedagogics with fragments of linguistic analyses.

Key words: onomasyological terminology, onomasemasyological terminology, dialectology terminology, cross-paradigm way.

Потужними аспектуальними напрямками наукових пошуків сучасного слов'янського термінознавства системно-структурної / традиційної дослідницької парадигми на її по ст п а р а д и г м а л ь н о м у етапі розвитку (кінець ХХ–початок ХХІ ст.) є *власне ономасіологічні й ономасемасіологічні дослідження галузевих термінологій*, аналіз яких поки що не знайшов належного відбиття в мовознавчій літературі. Саме тому в статті спробуємо дати короткий огляд цих напрямів, окреслюючи те коло проблем, яке сьогодні привертає увагу термінознавців слов'янського світу.

Визначення **ономасіологічного термінознавства** як самостійного напрямку наукових пошуків, у центрі уваги якого дослідження процесів найменування спеціальних понять, форм наявних спеціальних лексем та способів їхньої оптимізації, віднаходимо первісно в працях російських дослідників, зокрема С. В. Гриньова-Гриневича, який основними аспектами цього напрямку вбачає вивчення основних різновидів термінотворення – семантичного, морфологічного, синтаксичного, морфолого-синтаксичного, термінологічних запозичень, а також виявлення механізмів мотивованості термінів, термінотворчих і термінологічних моделей та засобів термінотворення, зокрема й терміноелементів, структурний аналіз термінологій та конструювання терміносистем [1; 2, с. 292–365; 3, с. 121–177].

Інвентаризація та систематизація монографічних і дисертаційних праць наших колег засвідчила, що власне ономасіологічне термінознавство кінця ХХ–початку ХХІ ст., сформоване на засадах *загальної теорії терміна, теорії вторинної номінації*, сьогодні репрезентує переважно таку проблематику:

1) *дериваційних процесів, способів словотворення та словотвірної мотивації в термінологічному просторі*, наприклад, у працях російських термінологів, зокрема М.С. Багдасарян “Словотвірна парадигматика географічної термінології (терміни фізичної географії)” (1991), О.М. Синькової “Способи словотворення комп’ютерної термінології в арабській літературній мові: на матеріалі сучасної преси” (2008); словацької дослідниці М. Буялкової “Словотвірна мотивація медичних термінів генетики” (1991); українських дослідників Л.В. Козак “Українська електротехнічна термінологія (словотвірний аспект)” (2000), О.В. Чуешкової “Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект)” (2003), А.В. Ткач “Словотвірна ідентичність / варіантність української медичної термінології” (2009). Проблематика словотвірної мотивації виформовує самостійний напрям досліджень – **мотивологічне термінознавство**, у центрі уваги якого побудова термінологічного мотиваційного поля й мотивологічне моделювання спеціальної лексики (започатковане в російському термінознавстві, зокрема монографічним дослідженням О. Фельде, А. Перфільєвої та О. Штейнгарт “Мотивологічне термінознавство. Теоретико-методологічні засади”, 2011 – на матеріалі алюмінієвої та глиноземної промисловості);

2) *формально-структурної, структурно-морфологічної організації та структурних типів термінів*, наприклад, у працях: російських термінологів – Н.В. Сторшиної “Кількаслівні терміни у військовій підмові: ономасіологічний аспект” (1995), Є.М. Ожогіна “Абревіатура у військовій підмові” (1999); македонської дослідниці С. Гавриловської

“Складні імена в правничій термінології англійської мови” (2012); польської – М. Вишньовольської “*Regulae iuris: латинська правнича термінологія: вибір латинських виразів і формул*” (2008); українських – О.Г. Чумак “Структурно-компонентна організація фінансово-бухгалтерських терміносполучень в українській мові” (1998), В.Г. Костенко “Словотворчі потенції твірних іменних кореневих основ германського походження (на матеріалі англійської біологічної термінології)” (2000);

3) *крос-лінгволектної взаємодії термінологічного й онімного просторів*, наприклад, у дисертації російської дослідниці О.П. Аксьонової “Комі-перм’яцькі географічні терміни та їх функціонування в топоніміці Верхнього Примор’я” (1996).

Ономасемасіологічне термінознавство кінця ХХ–початку ХХІ ст. як *крос-аспектуальне*, сформоване на засадах *загальної теорії терміна, теорії вторинної номінації*, зокрема теорії семантичної деривації, *теорії поля*, репрезентує проблематику вивчення формально-структурних, структурно-граматичних особливостей термінів, їхнього дериваційного потенціалу, мотивованості, термінотворчих процесів у тісному поєднанні з вивченням семантико-структурних особливостей термінологічних одиниць, їхньої поняттєвої організації, лексико-семантичних відношень, тематичних класифікацій на тлі процесів формування й тенденцій розвитку галузевих термінологій, їхньої уніфікації та гармонізації. Цей потужний напрям формує кілька пошукових векторів, а саме:

1) *термінотворчий*, у центрі уваги якого структурно- і/або семантико-дериваційні особливості термінологічних одиниць, що якнайкраще увиразнюють, наприклад, праці таких дослідників, як Р.А. Шарапова “Процеси деривації і термінологізації в підсистемі російської мови: на матеріалі номінацій біологічно активних домішок” (2008), М.О. Мартем’янова “Особливості формування сучасних наукових технічних термінологічних систем” (2011) – у Росії; О.М. Лапковська “Сучасна білоруська ботанічна термінологія” (1999), М.У. Буракова “Юридична термінологія в білоруській мові” (2004) – у Білорусі; Є. Бінієвич “Розвиток польської термінології неорганічної хімії” (1992), В. Галас “Термінологія правничої мови” (1995) – у Польщі; В. Панзова “Македонська термінологія логіки” (2003) – у Македонії; О.А. Покровська “Українська термінологія ринкових відносин” (1996), Г.Ю. Стахурська “Активні процеси у перській комп’ютерній субмові” (2007) – в Україні.

Цей пошуковий вектор інколи корелює з вивченням *галузевих термінологій як польових структур*, що спострігаємо, наприклад, у працях білоруського дослідника М.Г. Горбачика “Назви осіб за ремеслом і професією в білоруській мові” (1992); російської дослідниці Е.Г. Петросянц “Лінгвістичне термінополе: структура, семантика, деривація: на матеріалі англійської мови” (2004); українських дослідників О.М. Тур “Українська термінологія землеустрою та кадастру” (2008);

1) *історичний, етимологічний / генетичний, або історико-етимологічний*, на тлі процесів термінотворення й спорадично тематичної класифікації терміноодниць, який засвідчують, наприклад, праці: словацьких дослідників – К. Окаля “Термінологія ткацтва” (1991), М. Буялкової “Медична термінологія в сучасному й історичному контексті” (2011); білоруських – Л.Л. Плигавки “Лексика залізничного транспорту” (1995), А.І. Калечиц “Формування і склад білоруської ентомологічної термінології” (2002); російських – Ю.О. Чунтової “Англійська транспортна термінологія” (2004), К.А. Похолкової “Сучасна економічна термінологія в Республіці Корея: лінгвістичний аналіз” (2007); хорватських – С. Дурди “Хорватська театральна термінологія” (1999), Ж. Степаніч “До пошуків втраченого у хорватській морській термінології” (2004); словенського дослідника Т. Корошеця “Словенська військова мова” (1998) та чеського дослідника В. Пасовського “Медична термінологія” (2004); українських дослідників М.П. Годованої “Формування

сучасної української геологічної термінології” (1994), М.В. Сташко “Формування та розвиток української бібліотечно-бібліографічної термінології” (1999), О.В. Чорної “Українська термінологія податкової сфери: структура, функціонування, формування” (2009).

Історичний вектор термінознавчих пошуків увиразнюють також *історико-аксіологічні* (наприклад, праця російської дослідниці О.В. Авакової “Формування і функціонування англійської юридичної термінології у процесі становлення держави і права в Англії”, (2006), *історико-прагматичні* (наприклад, праця російської дослідниці Т.В. Акулініної “Екстралінгвістична обумовленість особливостей англійської термінології комп’ютерної інформатики”, (2003), української дослідниці Е.С. Ганієвої “Кримськотатарська лінгвістична термінологія: історія та сучасний стан” (2008)), *історико-системоцентричні* (наприклад, праці російських дослідниць І.Г. Кожевнікової “Російська взуттєва термінологія як система” (1992) й Л. М. Татарінової “Досвід системного вивчення німецької хімічної термінології: на матеріалі загальної й неорганічної хімії” (2005), українського дослідника С.Б. Любарського “Системна організація і творення сучасної української термінології землеробства” (2008), *історико-семіотично-системоцентричні* (наприклад, праця словацьких дослідників М. Кожуркової та М. Путаля “Біохімічна термінологія” (2011), українських дослідників Г.М. Коваленко “Англійська лексика моди ХХ–ХХІ століть” (2005), О.Я. Андріянової “Військово-морська термінологія української мови: етапи формування та семантика” (2011), *історико-аналітико-лексикографічні* (наприклад, праця хорватської дослідниці Д. Столац “Хорватська морська термінологія, її попередники і наступники” (1998), українських дослідників В.М. Підвойного “Лінгвістична термінологія турецької мови” (2001), І.А. Ярошевич “Українська морфологічна термінологія ХХ – початку ХХІ ст.” (2008) *аспекти*;

2) *структурно-системно-семантичний*, наприклад, у працях: білоруських дослідників – Ю.М. Лук’янюк “Сучасна білоруська філософська термінологія: семантичний і структурний аспекти” (2003), О.М. Міхальнової “Структурно-семантична характеристика білоруської термінології машинобудування” (2005); болгарського дослідника А. Емірзяна “Структурно-семантична характеристика будівельної термінологічної підсистеми” (1988); російських дослідників Г.О. Абрамової “Структурно-семантичний опис термінів тропічної медицини” (1995), М.Г. Бойко “Структурно-семантичні особливості формування бронетанкової термінології в англійській мові” (2011); сербського дослідника Д. Поповича “Основна фізико-хімічна термінологія в галузі охорони навколишнього середовища” (2006); польського дослідника Я. Томасика “Технічні терміни: будова, семантика” (1996); українських дослідників Т.Г. Соколовської “Українська термінологія з генетики: походження, структура, системність (лінгвістична проблематика)” (1999), Е.Т/ Дерді “Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів” (2003).

Цей пошуковий вектор виявляє себе також у кореляції з *класифікаційним* (наприклад, у праці російської дослідниці Ф.М. Ордокової “Принципи формування галузевої термінології: на матеріалі термінів економіки сільського господарства”, 2004; української дослідниці Н.З. Цісар “Вторинна номінація в системі української медичної термінології”, 2009), *класифікаційно-стандартизаційним* (наприклад, у праці словацької дослідниці Г. Вересової і кол. “Система класифікації і стандартизації термінології сестринства”, 2007); *лексикографічним* (наприклад, у працях: російських дослідниць М.В. Євстифєєвої “Термінологічна система валютного ринку на сучасному етапі її розвитку”, 2007, Л.В. Іванової “Лексика театрального мистецтва: структурно-семантичний і лексикографічний аспекти”, 2008; болгарського дослідника Д.Г. Давидова “Гімнастична термінологія”, 2005; словацького дослідника Р. Хумера “Лексико-лексикографічний аналіз металургійної термінології”, 2002; сербського дослідника Л. Неделькова “Бджолярська

термінологія у Воєводині”, 1999; української дослідниці З.Б. Куделько “Англійська терміносистема ринкових взаємин: синтагматичні та парадигматичні особливості”, 2003); *комунікативно-прагматичним* (наприклад, у праці української дослідниці Е.В. Неженець “Варіантність російських термінів юриспруденції в системному та комунікативно-прагматичному аспектах”, 2003) та *номінативно-когнітивно-лексикографічним* (наприклад, у праці російської дослідниці І.Л. Чижової “Лексика художніх промислів Середнього Уралу: структурно-семантичний, лексикографічний і номінативний аспекти”, 2005) *аспектами*;

3) *діалектологічний (діалектне термінознавство¹)*, задекларований проблематикою взаємодії термінологічного й діалектологічного просторів, вивчення номінативних процесів у народній регіональній / діалектній термінології окремих галузей людської діяльності на тлі тематичних класифікацій, наприклад, у російських дослідниць Л.М. Альшиної “Лексика коноплярства в орловських говірках” (2001) і Ю.Ю. Саввіної “Фітонімна лексика елецких говорів” (2009); польських дослідників А. Басари та Я. Басари “Польський діалект у термінології рільництва: підготовка ґрунту, вирощування картоплі” (1992); білоруських дослідників В.Д. Книги “Лексика теслярського і столярного ремесла Мозирсько-Прип’ятського Полісся” (1995), М.М. Шевченка “Конфесійна лексика у говірках Мозирського Полісся” (2001); сербських дослідників Д. Савич “Термінологія дому і домашнього вжитку в Лівчому полі і Жупах” (2004), Я. Коїча “Географічна термінологія Баньяна” (2011); українських дослідників В.М. Баденкової “Лексика традиційної народної медицини в українських говірках інгульсько-бузького межиріччя” (1999), М.В. Поїстогової “Номінаційні процеси у ботанічній лексиці східнополіських говірок” (2005).

Такий вектор наукових пошуків більшою мірою тяжіє до крос-аспектуального, акцентуючи увагу на *етимолого-* і / або *історико-діалектологічному* (наприклад, у працях: словенських дослідників Р. Кошути й Т. Логар “Сільськогосподарська і виноробна термінологія в говірках Словенської Істри”, 1993; болгарської дослідниці Й.Х. Василевої “Пастирська термінологія в Софії”, 2003; російського дослідника А.В. Мариніна “Лексика промислів і ремесел у говірках Вадського району Нижньгородської області”, 2011; білоруських дослідниць О.Л. Бабичевої “Землеробська лексика Деснянсько-Сейманського межиріччя”, 1990 та Л.М. Мазуркевич “Лексика народної медицини Східного Полісся”, 2003), *історико-етнолінгво-діалектологічному* (наприклад, у праці словацького дослідника П. Рохарика “Термінологія ремісничих виробів і мова штурівського періоду словаків у Надлаку”, 2010), *типолого-генетично-діалектологічному* (наприклад, у праці македонського дослідника Б. Відоєського “Географічна термінологія в діалектах македонської мови”, 1999), *структурно-генетично-діалектологічному* (наприклад, у працях: білоруської дослідниці Т.О. Кісель “Ботанічна номенклатура у говірках Брестсько-Пінського Полісся”, 2011; української дослідниці О.Є. Гриджук “Термінологічна лексика художньої різьби по дереву”, 2001) та *етимолого-зіставно-діалектологічному* (наприклад, у праці російської дослідниці О.М. Андріанової “Термінологія спорідненості у фіно-угорських мовах волзької і перм’ятської груп”, 2000) *аспектах*;

4) *соціолінгвістичний* (наприклад, у російському термінознавстві – О.Б. Берг “Хореографічна термінологія в російській мові”, 1999; О.В. Тихонової “Формування

---

¹ На цей термін уперше натрапляємо в бібліографічному покажчику 1947–1980 рр. М.П. Богуцької та А.В. Лагутіної “Термінознавство в Україні” (1982) [4].

англійської термінології мобільних засобів зв'язку і її лінгвістичні особливості”, 2003), який інколи корелює з *історичним ракурсом дослідження галузевих термінологій на тлі їхньої формально-структурної класифікації* (наприклад, у дисертації російської дослідниці Е.Г. Беззатеевої “Особливості англійської термінології маркетингу та її соціолінгвістична зумовленість”, 2006; української дослідниці А.В. Капуш “Еволюційні процеси в німецькій лексиці суспільно-політичного змісту (на матеріалі періодичних видань 80-х–90-х років)”, 2000) та *прагмасоціолінгвістичним вектором наукових пошуків на тлі системних зв'язків і відношень* (наприклад, у дисертації російської дослідниці Ю. В. Трушковой “Дослідження соціолінгвістичної термінології (тематична група лексики “мова й етнос)””, 1995).

Менш представницькими в слов'янському ономасемасіологічному термінознавстві є дослідження, пов'язані з виробленням *рекомендацій* (наприклад, у праці російського дослідника І. Б. Усатого “Термінологія частин мови в сучасному російському мовознавстві (за текстами наукової, навчальної та довідникової літератури)”, 2010; українських дослідників Г.В. Наконечної “Формування та розвиток української хімічної термінології”, 1994, С.З. Булик-Верхоли “Формування і розвиток української музичної термінології”, 2003), присвячених проблемам *стандартизації* галузевих термінологій (наприклад, у праці російської дослідниці А.К. Купцовой “Проблеми формування термінологій нових наук: на прикладі логістики”, 2007; українських дослідників Т.М. Дячук “Українська соціально-економічна термінологія: становлення і кодифікація”, 2003, Л.М. Сидоренко “Суфіксальні деривати в професійній термінології (нормативний аспект)”, 2004) та *крос-лінгволектної взаємодії термінологічних і фразеологічних одиниць* з огляду на їхню лексикографічну репрезентацію (наприклад, у праці російської дослідниці О.О. Нікуліної “Термінологізми як результат взаємодії і взаємовпливу термінології і фразеології сучасної англійської мови”, 2005).

Фрагментарно представлені *типологічний* (наприклад, у праці польської дослідниці Я. Ванякової “Польська наукова астрономічна термінологія”, 2003), *дефінітивний* (наприклад, у праці російської дослідниці О.Д. Адоніної “Лінгвістична характеристика економічної терміносистеми сучасної французької мови: на матеріалі французької термінографії”, 2005), *антропоцентричний* (наприклад, у праці словацького дослідника Я. Баб'яка “Основна термінологія шкільного фізичного виховання”, 2009), української дослідниці Н.А. Цимбал “Формування української термінології органічної хімії в 90-ті роки ХХ ст.”, 2001) *аспекти*.

Ономасіологічне й ономасемасіологічне термінознавство декларують також *крос-парадигмальні* дослідження, зокрема:

1) *структурно-функціональні*, проблематику яких увиразнюють такі ракурси:

- *функціонально-стилістичний* (наприклад, у праці російської дослідниці А. В. Круглової “Специфіка формування спеціальної лексики мови засобів масової інформації кінця ХХ–початку ХХІ ст.”, 2009; українських дослідників О.Ф. Кучеренко “Проблеми формування, функціонування та розвитку української пожежно-технічної терміносистеми”, 2003, О.В. Подвойської “Термінологія соціальної ринкової економіки в сучасній німецькій мові: номінативний та функціональний аспекти”, 2008), який інколи виявляє себе в кореляції з іншими аспектами, зокрема *термінографічним* (наприклад, у праці російської дослідниці Н.В. Ісаєвої “Нові найменування осіб на ринку праці”, 2010), *соціолінгвістичним* та *зіставним* (наприклад, у праці російської дослідниці Г.О. Абрамової “Медична лексика: основні властивості і тенденції розвитку”, 2003), *граматичним* і *квантитативним* (наприклад, у праці російської дослідниці Т.О. Москаленко “Системні аспекти аналізу лексичних одиниць мови законодавства: на матеріалі нормативно-правових актів про соціальний розвиток і культуру”, 1993);

- *соціолінгвістичний* як співвідношення термінів і спеціальної лексики, нетермінів, професіоналізмів, жаргонів, жаргонізмів у синхронії та діахронії, наприклад, у працях російських термінологів – І.М. Чипан “Спеціальна і термінологічна лексика підмови морських спеціальностей (підводний флот)” (2000), Ю.О. Анисимової “Співвідношення юридичних термінів і професіоналізмів у лексичній системі англійської мови” (2002); словацького дослідника Р. Фекета та кол. “Професійна термінологія окремих ланок політики ЄС” (2008);
- *крос-лінгвальний у взаємодії з етномовним* як вияв співвідношення національного та інтернаціонального в галузевих термінологіях і термінологічних підсистемах, зокрема й в аспекті номенклатурної номінації, наприклад, у працях: російських дослідників – Н.В. Кудокпаке “Проблема інтернаціоналізації терміна у словотворенні і функціонуванні (політичні та економічні терміни)” (1992), В.М. Санак “Національні і міжнародні терміни в російській торгово-економічній термінології” (1995); болгарських дослідниць С. Колковської “Тенденції до інтернаціоналізації та націоналізації в новій болгарській економічній термінології” (2006) та П. Кунчевої “Болгарська анатомічна термінологія сьогодення” (2009); українських дослідників С.Л. Адаменко “Серболужицька ботанічна номенклатура: її формування та специфіка (на матеріалі назв лікарських рослин)” (1999), Г.А. Сергєєвої “Ангомовні запозичення в українській правничій термінології” (2002);
- *асимілятивно-адаптивний* як актуалізація іншомовного впливу, іншомовних запозичень, процесів термінологізації й термінотворення в етнокультурному й етномовному середовищі галузевих термінологій на *синхронному зрізі* (наприклад, у працях російських дослідниць – Ю.М. Калашникової “Екстра- й інтралінгвістичні передумови проникнення англійських економічних термінів у німецьку мову”, 2005, О.М. Загрекової “Джерела і розвиток російської медичної термінології”, 2008; білоруських дослідників – Т.Г. Гавриленко “Структурно-семантичні і функціональні характеристики англо-американізмів у сучасній німецькій мові (підмова обчислювальної техніки)”, 1990, Л.Я. Ковальової “Англіцизми в термінології сучасної білоруської літературної мови”, 2004; хорватських дослідниць А. Гуран-Сохи “Запозичення англійського походження в медичній термінології” (2007) та М. Міхалевич “Хорватська арифметична термінологія. Лінгвістичний аналіз”, 1993; чеської дослідниці І. Боздехової “Сучасна термінологія (з акцентом на колокації термінів медицини)”, 2009; словацької дослідниці Д. Галової “Інтеграція англіцизмів в сучасну російську економічну термінологію з огляду на процеси мовної глобалізації”, 2009; українських дослідників А.О. Ніколаєвої “Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп’ютерних мереж та захисту інформації”, 2002, С.В. Овсейчик “Формування української екологічної термінології”, 2006) та в *діахронії*, тобто в історичному аспекті, на соціолінгвістичному тлі (наприклад, у працях російських дослідниць – А.М. Кльостер “Шляхи формування і функціонування термінології інженерної психології в німецькій мові”, 2006, О.А. Худинши “Особливості становлення і розвитку англійських базових термінів у підмові економіки”, 2011; білоруської дослідниці Г.І. Кулеш “Шляхи і способи поповнення суспільно-політичної лексики білоруської мови на сучасному етапі”, 1992; польського дослідника Г. Домбковського “Польська термінологія з теорії музики”, 1991, “Європейська музична термінологія”, 1997; українських дослідників – Е.І. Огар “Українська друкарська термінологія: формування та функціонування”, 1996, А.Г. Рижкова “Юридична термінологія корейської мови: структура і семантика”, 2007);
- *термінотворчий*, наприклад, у працях: російських дослідників – Т.Б. Ключєвої “Творення термінів-словосполучень та їх функціонування у спеціальному медичному тексті” (1992), Ю.Г. Кочарян “Абревіація в англійській військовій лексиці” (2007); української дослідниці І.В. Корнейко “Становлення термінології медичної радіології в українській мові” (1996).

Цей ракурс наукових пошуків у деяких працях корелює з *лінгвогеографічним* (наприклад, у дисертації російської дослідниці І.В. Скворцової “Особливості економічної термінології сучасної арабської літературної мови: на матеріалі арабської преси початку XXI століття”, 2008; українських дослідниць О.К. Данилюк “Географічна термінологія Волині”, 2000, Л.І. Дорошенко “Ареалогія будівельної лексики східнополіського діалекту”, 1999), *соціолінгвістичним* (наприклад, у дисертаціях російських дослідників – Ю.С. Даниліної “Актуальні проблеми розвитку і сучасного стану німецької термінології сільськогосподарського машинобудування”, 2011, М.В. Барт “Словотвірні моделі сучасного російського комп’ютерного жаргону”, 2010), *стилістичним* (наприклад, у дисертації російської дослідниці М.А. Ярмашевич “Творення і функціонування аббревіатур в газетно-публіцистичному і науковому стилях”, 1990), *лінгводидактичним* (наприклад, у дисертації російської дослідниці О.О. Ніколаєвої “Термінологія текстильного матеріалознавства”, 2006), *комунікативно-семіотичним* (наприклад, у праці російської дослідниці Є.О. Телятникової “Статика й динаміка термінології мови французького інтерфейсу”, 2001), *комунікативно-прагматичним* (наприклад, у праці російської дослідниці Є.О. Федорченко “Становлення і розвиток термінологічної лексики митної справи в російській мові”, 2004), *крос-лінгволектним* (наприклад, у праці російської дослідниці Л.П. Шишканової “Специфіка внутрішньосистемних міжгалузевих одиниць у німецькій юридичній термінології”, 2006) *аспектами*;

- *теоретико-прикладний*, зокрема *лінгводидактичний* (наприклад, у праці словацької дослідниці Я. Спалової “Теорія і практика освоєння англійської юридичної термінології”, 2011; польської дослідниці М. Войтович-Нейман “Англійська економічна термінологія для потреб практичної діяльності”, 1991); *термінографічний* (наприклад, у дисертаціях російських термінологів – Н.Г. Кантишевої “Моделювання терміносистеми “екологічний аудит” і її опис в систематизувальному глосарії”, 2011, В.П. Крупеньової “Екранні терміни користувацького інтерфейсу в теоретичному і прикладному розгляді”, 2012; словенської дослідниці М. Жагар Карер “Електротехнічна термінологія між словником і текстом”, 2009), *перекладознавчий* (наприклад, у праці російського дослідника Є.Є. Смирнова “Особливості передавання англомовної термінології в галузі електронної побутової техніки” (2007); *перекладознавчо-термінографічний* (наприклад, у працях: російської дослідниці В.І. Михайлової “Структура багатоконпонентних термінів і створення автоматичних словників (теоретичні основи розпрацювання алгоритмів перекладу)”, 1992); хорватської дослідниці А. Штамбук “Хорватські назви побутової електроніки і проблеми двомовних словників”, 1996) *аспекти*, а також *лінгвотехнологічний аспект (корпусна термінографія)*, який корелює з *терміно- й текстоцентричним, перекладознавчо-термінографічним та міжмовним у його взаємодії з етномовним ракурсами дослідження* (наприклад, у дисертації словенської дослідниці Т. Файфер “Лінгвістичні аспекти словенської правничої термінології в прикладах сучасних постанов Європейського суду”, 2010).

Меншою мірою опрацьована проблематика 1) *взаємодії загальноживаного слова й терміна, загального й спеціального* на тлі процесів термінологізації / детермінологізації – *консубстанційний аспект* (зокрема в працях російських дослідників А.М. Ахмеда “Науково-технічні терміни-неологізми у сучасній російській літературній мові (на матеріалі словників 70–80-х рр.)”, 1994, А. А. Макарової “Детермінологізація одиниць мови економіки і бізнесу в сучасній російській мові”, 2007 та словацького дослідника Ф. Гейзера “Загальне та спеціальне в російській військовій термінології”, 2007); 2) *структурно-семантичних особливостей* на тлі власне польового структурування термінологій (зокрема в працях російських дослідників О.В. Язикової “Англомовна термінологія електронного навчання: структура, семантика, особливості функціонування”, 2010, Н.В. Сербиновської “Формування й розвиток термінологічного поля “маркетинг” у

російській мові”, 2008); 3) *парадигмального вивчення галузевих термінологій* (зокрема, у праці російської дослідниці П.М. Алієвої “Стан лінгвістичної термінології у сучасній російській мові”, 2011);

2) *функціонально-когнітивні дослідження*, ономасіологічну та ономасемасіологічну проблематику яких увиразнюють переважно такі ракурси: *когнітивно-семіотичний* як розробка основ *теорії термінологічної функціональної дериватології* (наприклад, у дисертації російської дослідниці Л.Ю. Буянової “Термінологічна деривація в мові науки: когнітивність, семіотичність, функціональність”, 2011); *історико-етимологічно-термінографічний* (наприклад, у праці російської дослідниці Т.В. Алейникової “Загальні і часткові проблеми англійської етичної термінології”, 2005); *когнітивно-дискурсивний* (наприклад, у працях російської дослідниці Ю.О. Мазневої “Абревіативні юридичні терміни: структурно-семантичний, системно-функціональний і когнітивно-дискурсивний аспекти (на матеріалі сучасної англійської мови)”, 2011; української дослідниці Т.Є. Щеглової “Термінологічні словосполучення зі складним ад’єктивом: структурно-семантичний та когнітивний аспекти (на матеріалі підмови будівництва)”, 2007) та болгарського дослідника Г. Ангелова “Болгарська мова Феміди. Глотометричне дослідження лексичного поєднання і кліше в болгарських законах”, 2008);

3) *когнітивно-номінативні*, зокрема праця української дослідниці Г.Ф. Ракшанової “Система дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології (когнітивно-номінативний аспект)” (2004);

До крос-дисциплінарних можна зарахувати зокрема *лінгвоетнографічні* дослідження П.М. Алпатової “Тамбовська маслениця як текст: семантика, символіка і термінологія обрядів: на загальноросійському фоні” (2002) – у Росії та Ю.Й. Рісич “Становлення й розвиток терміносистеми художнього розпису в українській мові” (2003) – в Україні, а також дослідження зі *спортивної перагогії з фрагментами лінгвістичного аналізу* А. Грачаніна “Сучасна термінологія простих фізичних вправ і фізичного виховання” (2001) – в Сербії тощо.

Отже, аналіз сучасного слов’янського термінознавства системно-структурної / традиційної дослідницької парадигми на її постпарадигмальному етапі розвитку (кінець ХХ–початок ХХІ ст.) показав, що власне ономасіологічне термінознавство сьогодні репрезентує три напрями досліджень – дериваційний (у його контексті мотивологічний), формально-структурний, структурно-морфологічний та крос-лінгволектний (8,6 %) (переважно в російському та українському термінознавстві, меншою мірою в польському, словацькому й македонському). Потужний напрям ономасемасіологічного термінознавства кінця ХХ–початку ХХІ ст. формує кілька основних пошукових векторів – термінотворчий, історичний, етимологічний / генетичний або історико-етимологічний на тлі процесів термінотворення й спорадично тематичної класифікації терміноодниць, структурно-системно-семантичний, діалектологічний та соціолінгвістичний (переважно в російському, українському, білоруському, словацькому та польському термінознавстві, меншою мірою в хорватському, сербському, болгарському, македонському, словенському, чеському). Крос-парадигмальні дослідження задекларовані напрямами: структурно-функціональним – переважно в російському, українському, польському, словацькому, білоруському, хорватському та словенському термінознавстві, меншою мірою в болгарському, чеському (31 %) (функціонально-стилістичний, соціолінгвістичний, крос-лінгвальний у взаємодії з етномовним, асимілятивно-адаптивний, термінотворчий, теоретико-прикладний аспекти; у межах останнього започаткована корпусна термінографія) (60 %), функціонально-когнітивний (1,4 %) та когнітивно-номінативний (0,5 %). Найменш представленими є ономасіологічні й ономасемасіологічні крос-дисциплінарні дослідження (1 %).

Слов'янське ономазіологічне термінознавство розвивається, потребує подальшої класифікації та аналізу його наукових здобутків і пошуків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гринев С.В. Введение в терминоведение / С.В. Гринев. – М. : Московский Лицей, 1993. – 309 с.
2. Гринев-Гриневиц С.В. Указатель терминологических диссертаций : Спр. пособ. / [Гринев-Гриневиц С.В., Гринева В.П., Минкова Л.П., Скопюк Т.Г.]. – Белосток ; М. : б/и, 2006. – 750 с.
3. Гринев-Гриневиц С.В. Терминоведение : учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. заведений] / С.В. Гринев-Гриневиц. – М. : Издат. центр “Академия”, 2008. – 181с.
4. Богуцкая М.Ф. Терминоведение на Украине : Библиографический указатель 1947–1980 / М.Ф. Богуцкая, А. В. Лагутина. – К. : Наукова думка, 1982. – 105 с.

REFERENCES

1. Griniyov, S.V. (1993) “Introduction to Terminology”, *Vvedeniue v terminologiiu*, Moscow Licey, Moscow, Russia.
2. Griniyov-Grinevich, S. V., Griniyova, V. P., Minkov, L. P., and Skopiuk, T. G. (2006) “Index terminological theses”, *Ukazatel terminologicheskikh dissertatsiy*, Bialystok, Poland.
3. Grinyov-Grinevich, S. V. (2008) “Terminology”, *Terminovedeniie*, Izdatelskii tsestr "Academy", Moscow, Russia.
4. Bogutskaia, M. F., and Lagutin, A. V. (1982) “Terminology in Ukraine : Bibliographic Index 1947–1980”, *Terminovedeniye na Ukraine : Bibliograficheskii ukazatel 1947–1980*, Naukova Dumka, Kiev, Ukraine.

УДК 811.111:81'42

АНТРОПОНИМИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ДЕРИВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Клименко О.Л., к.філол.н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

klimenko_olga@bk.ru

У статті розглядаються особливості формування та функціонування в сучасній англійській мові дериватів, утворених на базі антропонімів. Проаналізовано роль власних імен як твірних основ у формуванні дериватів. Встановлено основні функції дериватів основ-антропонімів у сучасній англійській мові: номінація, ідентифікація, характеризування, диференціація, табування. Визначено головні способи формування похідних лексем на базі антропонімів: афіксація, телескопія, конверсія.

Ключові слова: власне ім'я, антропонім, словотворення, дериват.

АНТРОПОНИМЫ КАК ОСНОВА ДЛЯ ДЕРИВАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Клименко О.Л., к.филол.н., доцент

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

klimenko_olga@bk.ru

В статье рассматриваются особенности формирования и функционирования дериватов имен собственных в современном английском языке. Проанализирована роль антропонима как образующей основы производного слова. Определены функции дериватов основ-антропонимов в современном английском языке: номинация, идентификация, характеристика, дифференциация, табу. Охарактеризованы основные способы образования производных лексем на базе антропонимов: аффиксация, телескопия, конверсия.